

УДК 65.016.1

МАМАСВА ГАННА,

аспірант Харківського державного університету харчування та торгівлі

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ СТІЙКИМ РОЗВИТКОМ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті розкрито сутність, зміст та основні складові концептуального підходу до управління стійким розвитком торговельного підприємства; розглянуто теоретичний і практичний базис концептуальної моделі; визначено напрями вдосконалення процесу управління стійким розвитком торговельних підприємств.

Ключові слова: управління, стійкий розвиток, концептуальна модель, аналітичний базис, стратегія.

Постановка проблеми. Розвиток бізнесу в Україні в ринкових умовах докорінно змінив економічні умови функціонування підприємств, що характеризується посиленням конкуренції на внутрішньому й зовнішньому ринках. У зв'язку із цим перед господарюючими суб'єктами гостро постають проблеми забезпечення життєздатності й пошуку джерел підтримки економічної стійкості бізнесу. Принципового значення набувають не тільки питання освоєння сучасних ринково орієнтованих методів господарювання, але й розробка нових концепцій, підходів, методологій до стратегічного аналізу й управління економічною стійкістю.

Українська економіка ще не має тривалого досвіду розвитку торговельних підприємств. Це середовище економіки характеризується підвищеною плінністю. На часі розробка концепції стійкого розвитку торговельних підприємств, що надасть нової якості цьому сектору, суттєво підвищить його конкурентоспроможність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Управління стійким розвитком виступає об'єктом дослідження в працях багатьох дослідників. Сучасні методи дослідження теоретичних основ управління стійким розвитком висвітлені в роботах Е. В. Афанасьєва, О. М. Гончаренко, А. В. Гриньова, В. А. Гросул, С. Я. Єлецьких, М. С. Заюкова, В. В. Прохорова та ін. При цьому, однак, розглядаються окремі елементи системи управління стійким розвитком і залишається поза увагою цілісність самої системи. Особливо актуальним є формування концептуальних основ управління стійким розвитком торговельного підприємства в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Мета статті - формування концептуального підходу до управління стійким розвитком торговельного підприємства.

Виклад основного матеріалу. Концепція управління - це система ідей, принципів, що зумовлюють мету функціонування організації, механізми взаємодії суб'єкта та об'єкта управління, характер відносин між окремими ланками його внутрішньої структури, а також уявлення про необхідний ступінь урахування впливу зовнішнього середовища на розвиток підприємства [1].

Головною ідеєю, яка відображає сутність концепції управління стійким розвитком торговельного підприємства, є ідея необхідності врахування взаємозв'язку та взаємовпливу локальних складових стійкого розвитку, а також зовнішнього та внутрішнього середовища при обґрунтуванні стратегічних цілей підприємства з метою забезпечення гармонійного розвитку всього підприємства.

Стратегічною метою управління стійким розвитком торговельного підприємства є довгострокове управління його розвитком із позитивним максимально можливим результатом.

Водночас пріоритетною оперативною метою управління стійким розвитком торговельного підприємства виступає поглиблення теоретико-методичних положень та вдосконалення практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективного управління стійким розвитком його локальних елементів, а також обґрунтування стратегічних напрямів їх розвитку.

Будь-яка система складається з двох елементів: суб'єкта та об'єкта управління. Суб'єктом управління стійким розвитком торговельного підприємства є державні органи, фінансовий департамент, планово-економічний відділ та керівники підприємств. Об'єктом управління виступає процес управління стійким розвитком торговельного підприємства.

Для реалізації поставленої головної мети управління стійким розвитком торговельного підприємства необхідним є вирішення тактичних завдань:

- визначення напряму розвитку локальних складових стійкого розвитку підприємства;
- визначення рівня стійкості локальних складових стійкого розвитку підприємства;
- визначення можливих резервів зростання локальних складових стійкого розвитку підприємства;
- ранжирування чинників впливу на локальні складові стійкого розвитку підприємства;
- підвищення ефективності управління локальними складовими на основі їх збалансованості;
- забезпечення зацікавленості персоналу в підвищенні ефективності управління стійким розвитком.

Відповідно до визначеної головної мети та задач управління стійким розвитком торговельного підприємства, реалізацію теоретико-методологічних концептуальних положень треба здійснювати на трьох

рівнях управління: оперативному (удосконалення поточної діяльності); інноваційному (підвищення адаптації системи управління стійким розвитком до зовнішніх умов на основі внутрішніх можливостей); стратегічному (формування довгострокового напрямку розвитку та його постійне оновлення).

Оперативний рівень управління стійким розвитком передбачає корегування аналізу локальних елементів стійкого розвитку, факторів, які на нього впливають, що, у свою чергу, сприятиме вдосконаленню внутрішньої системи управління.

На інноваційному рівні аналізують і систематизують дестабілізатори розвитку підприємства, якими виступають суперечності. Якщо підприємство потрапило в область протиріч, його функціонування й розвиток прямо залежать від потенційних і реальних можливостей їх вирішення, тобто відсутність управлінських дій веде до руйнування системи стійкого розвитку підприємства. Уточнення й конкретизація факторів (умов), що дестабілізують розвиток підприємства, сприяє підвищенню адаптивності системи [2, с. 35].

У той же час управління стійким розвитком дає можливість виявити, проаналізувати та систематизувати різновекторні зміни, які існують у зовнішньому та внутрішньому середовищі діяльності підприємства. Це у свою чергу задає цільовий напрям удосконалення системи управління стійким розвитком підприємства.

Загалом можна сказати, що стратегічний та інноваційний рівень управління системою стійкого розвитку забезпечують зовнішню результативність, а оперативне управління - внутрішню.

Зазначимо, що ефективна система управління будується та реалізується на певних принципах. Вважаємо за доцільне в основу концептуальної моделі управління стійким розвитком покласти такі принципи, які відповідають вимогам побудови ефективної системи та досягнення її цілей:

- системності - усі елементи механізму управління та бізнес-процеси торговельного підприємства мають бути взаємозалежні як у єдиній системі [3; с. 23];

- синергійності - необхідна умова одержання позитивного економічного результату шляхом інтеграції бізнес-процесів його управління [4; с. 145];

- комплексності - розвиток системи управління стійким розвитком як єдиного цілого, тобто кожна локальна складова має впливати на всі торговельні процеси лише з різним ступенем важливості та глибини змін [5; с. 23];

- компетентності - цей принцип означає, що формування механізму стійкого розвитку має охоплювати всі сфери діяльності керованого об'єкта, тобто всі функції управління й усі стадії життєвого циклу виготовлення та експлуатації продукції, що випускається керованим об'єктом [5; с. 126];

- цілісності - ієрархічність внутрішніх зв'язків взаємодіючих механізмів управління економічною, соціальною та інноваційною складовими стійкості, спрямованих на виконання конкретних завдань [4; с. 145];

- зворотного зв'язку - цей принцип означає, що необхідна організація постійного та своєчасного надходження інформації в систему управління про стан керованого об'єкта [5; с. 126];

- гнучкого реагування - можливість швидкого й ефективного корегування розроблених планів діяльності у відповідь на зміни внутрішнього й зовнішнього середовища [3; с. 23];

- динамічності - управління стійким розвитком систем указує на те, що такий розвиток повинен не тільки зберігатися при впливі динамічних факторів зовнішнього й внутрішнього середовища, але й характеризуватися ступенем безперервності, тому що дискретні оцінки не дають можливості помітити стрибкоподібні відхилення або флуктуації, які виникають під впливом зазначених факторів [4; с. 145];

- адаптивності - управління стійким розвитком систем, яка забезпечує цілеспрямовану зміну параметрів процесу відповідно до зміни зовнішнього середовища [3; с.145];

- виправданості ризику - підтримка рівноваги між можливими втратами й очікуваними результатами [2; с. 23].

Виявлення закономірностей, особливостей процесів стійкого розвитку засноване на синтезі положень таких економічних теорій, як теорія еволюції, теорія синергетики (самоорганізації), теорії життєвого циклу з урахуванням положень діалектики [1; с. 139].

Результати проведених теоретичних досліджень та практики управління за цією проблемою, надають можливість виокремити такі особливості системи управління стійким розвитком підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Головні особливості системи управління стійким розвитком торговельного підприємства.

Ефективність управління стійким розвитком торговельного підприємства суттєво залежить від факторів, які на нього впливають. Вітчизняні науковці пропонують фактори впливу на діяльність підприємства класифікувати за джерелом виникнення на зовнішні та внутрішні; за структурною ознакою - на прості та складні; за величиною результату - на основні та другорядні [6; с. 14]. Залежно від поставленої стратегічної та пріоритетної цілі управління стійким розвитком торговельного підприємства, на наш погляд, доцільним є поділ факторів, у першу чергу, на зовнішні та внутрішні.

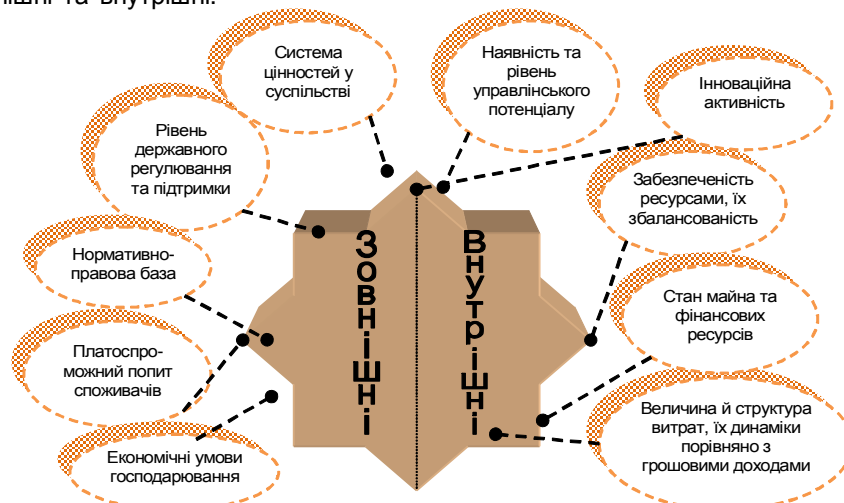

Рис. 2. Фактори впливу на стійкий розвиток торговельного підприємства.

Функції управління стійким розвитком торговельного управління є взаємопов'язаними та взаємоумовленими процесами єдиного процесу управління всією системою стійкого розвитку підприємства. Однак в умовах невизначеності система управління повинна виконувати як основні, так і специфічні функції стійкого розвитку, а саме:

основні функції:

- прогнозування - є базовою для оперативного управління стійким розвитком та забезпечує основу для оперативного планування, дає змогу врахувати вплив факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства [8; с. 166];

- організація - сприяє практичній реалізації розроблених оперативних планів на основі прийнятих управлінських рішень, а саме: визначаються їх організаційні елементи та функції, взаємозв'язки та підпорядкованість у процесі створення чи зміни структури управління стійким розвитком, технічне та інформаційне забезпечення [9; с. 6];

- нормування - є процесом розробки та встановлення технічно обґрунтованих норм і нормативів, які використовуються в процесі оперативного управління стійким розвитком [10; с. 510];

- координація та регулювання - спрямована на забезпечення узгодженої й злагодженої роботи локальними елементами стійкого розвитку для досягнення визначених оперативних завдань [10; с. 511];

- аналіз - усебічна оцінка діяльності підприємства, визначає можливі альтернативні управлінські рішення та виявляє резерви зростання стійкого розвитку підприємства [10; с. 511];

- мотивація - забезпечує вплив на працівників підприємства у формі матеріального та морального стимулів, що зумовлюють ефективну роботу персо-

налу з метою забезпечення стійкого розвитку підприємства в довгостроковій перспективі [11; с. 15].

Також з метою забезпечення стійкого розвитку підприємства в довгостроковій перспективі [11; с. 15].

Кожен фактор стійкого розвитку торговельного підприємства є компонентом, що наділений певною якістю та може змінюватись під дією антипода з метою досягнення саме того стану, на який спрямований рух об'єкта. Якість взаємодії факторів стійкого розвитку проявляється через можливість досягнення мети залежно від функціональної ролі кожного [7; с. 368].

Таким чином, залежно від впливу факторів на стійкий розвиток торговельного підприємства, визначено найвагоміші з них (рис. 2).

Кожен фактор стійкого розвитку торговельного підприємства є компонентом, що наділений певною якістю та може змінюватись під дією антипода з метою досягнення саме того стану, на який спрямований рух об'єкта. Якість взаємодії факторів стійкого розвитку проявляється через можливість досягнення мети залежно від функціональної ролі кожного [7; с. 368].

Таким чином, залежно від впливу факторів на стійкий розвиток торговельного підприємства, визначено найвагоміші з них (рис. 2).

Кожен фактор стійкого розвитку торговельного підприємства є компонентом, що наділений певною якістю та може змінюватись під дією антипода з метою досягнення саме того стану, на який спрямований рух об'єкта. Якість взаємодії факторів стійкого розвитку проявляється через можливість досягнення мети залежно від функціональної ролі кожного [7; с. 368].

специфічні функції:

- формування стратегії управління стійким розвитком підприємства;

- оцінка можливого ризику розвитку системи управління стійким розвитком підприємства;

- діагностика стійкого розвитку для виявлення загроз його стійкого розвитку;

- корегування індикаторів розвитку, якщо цього вимагає поточний стан діяльності підприємства;

- контроль за реалізацією встановлених цілей.

Якість виконання цих функцій залежить від повноти інформаційного фонду й структури системи управління. Завдання полягає в тому, щоб зорієнтувати систему менеджменту на одержання цінних відомостей і, не зважаючи на об'єктивно існуючу інформаційну недостатність, додати роботі підприємства необхідний запас стійкості [12; с. 132].

З метою забезпечення ефективного управління стійким розвитком торговельних підприємств вважаємо за доцільне виділити адміністративні, економічні та нормативні групи методів.

Критерії стійкого розвитку повинні, з одного боку, відображати параметри результативної взаємодії економічної, соціальної та інноваційної локальних складових, а з іншого - забезпечувати стійкий розвиток усієї системи підприємства. Тому критеріями системи управління стійким розвитком визначені такі: достатність, стабільність, ліквідність, збалансованість, ризикованість та перспективність. Розглянуті мета, задачі, об'єкт, суб'єкт та рівень управління, а також принципи, методи, фактори, особливості, функції та критерії виступають основою теоретико-методологічного базису розроблених концептуальних положень.

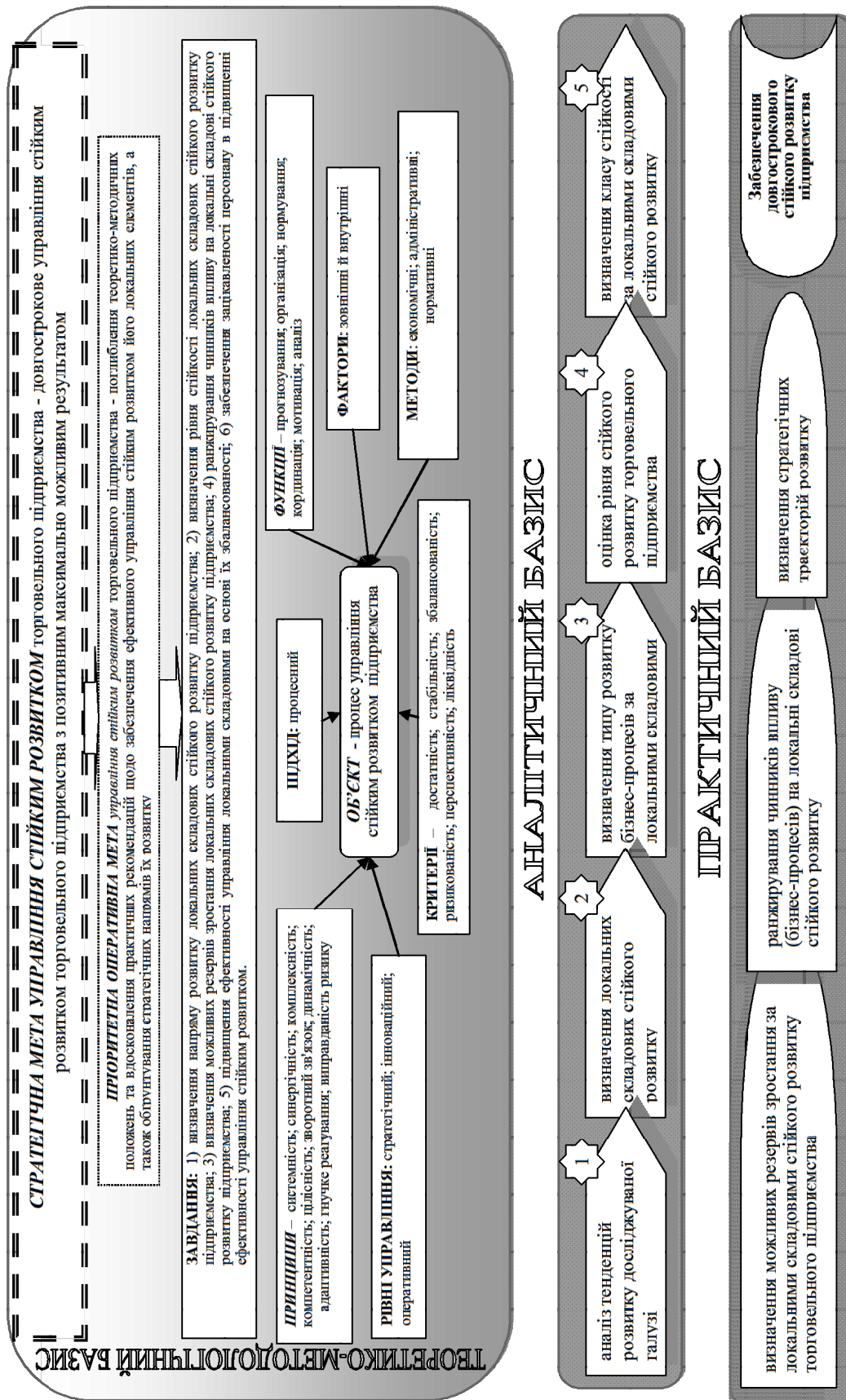

Рис. 3. Концептуальна модель системи управління стійким розвитком торговельного підприємства.

До аналітичного базису управління стійким розвитком торговельного підприємства віднесено такі процеси управління: аналіз тенденцій розвитку досліджуваної галузі; визначення типу розвитку бізнес-процесів за локальними складовими; оцінка рівня стійкого розвитку торговельного підприємства; визначення класу стійкості за локальними складовими стійкого розвитку торговельного підприємства.

Розроблені концептуальні положення практичного базису включають визначення можливих резервів зростання за локальними складовими стійкого розвитку торговельного підприємства; ранжирування чинників впливу (бізнес-процесів) на локальні складові стійкого розвитку; визначення стратегічних траєкторій розвитку та обґрунтування можливостей щодо їх реалізації.

Проведений аналіз теоретико-методологічних та методичних підходів до управління стійким розвитком торговельного підприємства дає можливість розробити його концептуальні положення на основі взаємозв'язку основних його елементів: теоретико-методологічного, аналітичного та практичного базисів. У загальному вигляді концептуальна модель управління стійким розвитком торговельного підприємства наведена на рис. 3.

Висновки

Сформована концептуальна модель управління стійким розвитком базується на сучасних інструментах управління з урахуванням процесного підходу, який, у свою чергу, дає можливість чітко структурувати головні компоненти концептуальних положень з метою забезпечення стійкого конкурентного рівня торговельного підприємства на ринку на основі збалансованості всіх його локальних складових.

Мамаєва Анна,

аспірант Харківського державного університета питання і торгівлі

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ РАЗВИТИЕМ ТОРГОВОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье раскрыта сущность, содержание и основные составляющие концептуального подхода к управлению устойчивым развитием торгового предприятия; рассмотрен теоретический и практический базис концептуальной модели, определены направления совершенствования процесса управления устойчивым развитием торговых предприятий.

Ключевые слова: управление, устойчивое развитие, концептуальная модель, аналитический базис, стратегия.

Мамаева Анна,

Graduate student

Kharkiv State University of Food Technology and Trade

CONCEPTUAL THESES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF COMMERCIAL ENTERPRISES

This article deals with the nature, content and key elements of the conceptual approach to managing sustainable development of commercial enterprise, the theoretical, analytical and practical basis of the conceptual model, the directions of improving the management of sustainable development of commercial enterprises. Conceptual basis of practical provisions include the identification of possible sources of increased local ingredients from sustainable commercial enterprise, ranking factors influence (business processes) to local components of sustainable

ЛІТЕРАТУРА

1. Шершньова З. Є. Стратегічне управління [Електронний ресурс] / З. Є. Шершньова. - Режим доступу : <http://studentbooks.com.ua/content/view/633/42/1/4/>.
2. Елецких С. Я. Характеристика этапов процесса управления устойчивым развитием предприятия / С. Я. Елецких // Экономика Крыма. - 2011. - № 1 (34). - С. 29-36.
3. Бакунов О. О. Концептуальный подход до управління інноваційним розвитком торговельного підприємства / О. О. Бакунов, М. С. Рошка // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. - 2012. - № 1 (5). - Том 2. - С. 19-25.
4. Прохорова В. В. Концептуальна модель управління стійким економічним розвитком виробничо-господарських систем / В. В. Прохорова // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2010. - № 31. - С. 139-149.
5. Васюк Н. В. Основи формування механізму стійкого розвитку машинобудівельних підприємств / Н. В. Васюк // Інноваційна економіка : всеукраїнський науково-виробничий журнал. - 2012. - № 10 (36). - С. 125-128.
6. Заюкова М. С. Теорія фінансової стійкості підприємства / М. С. Заюкова, О. В. Мороз, О. О. Мороз. - Вінниця : УНІВЕРСУМ, 2004. - С. 156.
7. Шаціло Н. І. Фактори сталого розвитку сільськогосподарських підприємств / Н. І. Шаціло // Зб. наук. праць Таврійського державного агротехнологічного університету. - 2010. - № 9. - С. 365-370.
8. Герчикова И. Н. Менеджмент / И. Н. Герчикова. - М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. - 501 с.
9. Ильин А. И. Планирование на предприятии / А. И. Ильин. - Минск : Новое знание, 2001. - 635 с.
10. Новицкий Н. И. Организация, планирование и управление производством / Н. И. Новицкий, В. П. Пашуто. - М. : Финансы и статистика, 2007. - 576 с.
11. Єгоркіна Т. О. Мотиваційний механізм управління витратами підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами" / Т. О. Єгоркіна. - Донецьк, 2008. - 22 с.
12. Гончаренко О. М. Прогнозування стійкого розвитку підприємства [Електронний ресурс] / О. М. Гончаренко. - Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10020/1/21.pdf>.

development, identifying strategic trajectories of development and study opportunities for their implementation. The current conceptual model of sustainable development based on modern management tools with regard to the process approach, which in turn provided the opportunity to clearly structure the main components of the conceptual provisions to ensure sustainable competitive position of commercial enterprises in the market based on the balance of all its local components.

Keywords: management, sustainable development, conceptual model, an analytical basis, strategy.

REFERENCES

1. Shershniova Z. Ye., Strategic Management, available at: <http://studentbooks.com.ua/content/view/633/42/1/4/> (ukr).
2. Eletsikh S. Ya. (2011), Description of the stages of the process management for sustainable development of the enterprise, *The economy of the Crimea*, № 1 (34), pp. 29-36 (rus).
3. Bakunov O. O., Roshka M. S. (2012), The conceptual approach to the management of innovation development of commercial enterprise, *Bulletin of the International Nobel Economic Forum*, № 1 (5), Tom 2, pp. 19-25 (ukr).
4. Prokhorova V. V. (2010), Conceptual model of governance for sustainable economic development of industrial and economic systems, *Journal of Economics of Transport and Industry*, № 31, pp. 139-149 (ukr).
5. Vasiuk N. V. (2012), Basis for the formation mechanism of sustainable development engineering companies, *All-Ukrainian scientific-production journal Innovative Economy*, № 10 (36), pp. 125-128 (ukr).
6. Zaiukova M. S., Moroz O. V., Moroz O. O. (2004), The theory of financial stability, UNIVERSUM, Vinnytsia, pp. 156 (ukr).
7. Shatsilo N. I. (2010), The factors of sustainable development of agricultural enterprises, *Collection of scientific works of the Tauride Agrotechnological State University*, № 9, pp. 365-370 (ukr).
8. Herchykova Y. N. (1997), Management, Banki i birzhy, Moscow, 501 p. (rus).
9. Ilyin A. Y. (2001), Planning for the enterprise, Novoye znaniye, Mynsk, 635 p. (rus).
10. Novitskiy N. Y., Pashuto V. P. (2007), Organization, planning and production management, Finance and Statistics, Moscow, 576 p. (rus).
11. Yehorkina T. O. (2008), *Motivational mechanism for cost management company*, Abstract of thesis for the degree of candidate of economic sciences in specialty 08.00.04 «Economics and Management of Enterprises», Donetsk, 22 p. (ukr).
12. Honcharenko O. M., *Prediction of sustainable development of the enterprise*, available at: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10020/1/21.pdf> (ukr).

© Мамаєва Ганна

Надійшла до редакції 24.05.2013

УДК 65014.1:334.716

МЄШКОВА НАТАЛІЯ,

асистент кафедри економіки і управління

Донбаського державного технічного університету, м. Алчевськ

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті запропоновано систему управління діловою активністю промислового підприємства, яка передбачає три напрями управління: залежно від рівня ділової активності, залежно від стадії економічного розвитку підприємства та залежно від економічної ситуації на світових ринках, у державі, галузі. За кожним із напрямів управління (за підсистемою управління) виділено етапи управління та пояснено їх сутність. Розкрито основні завдання управління діловою активністю (забезпечення ділової активності, активізація й стимулювання активності) з позиції їх впливу на економічний стан промислового підприємств.

Ключові слова: ділова активність, промислове підприємство, система управління, забезпечення ділової активності, стимулювання ділової активності, активізація ділової активності.

Постановка проблеми. Розвиток господарської діяльності промислового підприємства в сучасних умовах пов'язаний із урахуванням багатьох факторів, серед яких найбільш впливовими можна вважати непередбачену зміну в зовнішньому оточенні, банкрутство торговельних партнерів, зниження конкурентоспроможності і, як наслідок, зменшення по-

питу на продукцію та інші фактори. Без постійного моніторингу змін, що відбуваються навколо підприємства та без контролю над реалізацією стратегії розвитку суб'єкта господарювання стає неможливим упровадження заходів із удосконалення управління фінансово-господарською, економічною діяльністю в цілому та вдосконалення операційної діяль-